

SYMBOL OF SELECTED COLORS IN VISUALIZED UZBEK FOLK FAIRY TALES

Boboxonova Feruza,
BuxDu "Theory of Primary Education"
(+998972803606) Department teacher

Annotation: This article analyzes the impact of selected colors on visual psychology of Uzbek folk tales on children's psychology.

Keywords: child psychology, symbols, visualization, introvert, colors.

VIZUALLASHTIRILGAN O'ZBEK XALQ ERTAKLARIDA TANLANGAN RANGLAR SIMVOLIKASI

Boboxonova Feruza,
BuxDu "Boshlang'ich ta'lim nazariyasi"
(+998972803606) kafedra o'qituvchisi

Annotatsiya: mazkur maqolada o'zbek xalq ertaklarining vizuallashtirilgan ko'rnishlaridagi tanlangan ranglarning bolalar psixologiyasiga qanday ta'siri haqida tahlil qilib berilgan.

Kalit so'zlar: bola psixologiyasi, simvol, vizualizatsiya, introvert, ranglar.

Har sohada vizualizatsiyalash ommaviy tus olgan bir jarayonda bolalar adabiyotidagi ko'plab asarlarning visual, multiplikatsion ko'rinishlari ham taqdim qilinmoqda. Ularni bir necha xil variantdagilarini hatto bemalol internet saytlaridan ko'rish mumkin. Avvalgidek bolalar haftalab yoki kun davomida sevimli multfilmlarini efrida berilishini kutib o'tirmaydi, uning xohishi hamda qiziqishiga qarab istalgan multfilmni global tarmoqdan yuklab bemalol tomosha qilish imkoniyati mavjud.

Bolalarga atalgan materiallar kattalarnikiga qaraganda mukammal, hatto mayda detallargacha ularning o'sib kelayotgan onggi shuuriga salbiy ta'sir qilmaydigan bo'lishi kerak. Bola hali to'g'ri tanlov qilishni bilmaydi, uning e'tiborini o'ziga jalb qila oladigan video materiallar uning uchun doimo qiziq tuyulaveradi. Ekranda kadrlarning tez-tez almashishi bolalarning zeriktirib qo'ymaslik uchun yaxshi omil, bundan tashqari ranglarning to'g'ri tanlanishi yanayam ahamiyatli hisoblanadi. Bolalar psixologlarining aytishiga qaraganda:

Ko'k rang tinchlantiradi, faollikni pasaytiradi. Bu rang bolaning tasavvurini va yangi narsalarni o'rganish istagini rivojlantiradi. Biroq, ko'k oz miqdorda ishlatilishi kerak, aks holda u qattiq depressiyaga olib kelishi mumkin.

Moviy - orzular va beparvolikning rangi. U ko'k kabi tinchlantiradi, lekin ko'k rangga qarab, diqqatni jamlash mumkin emas. Moviy rang tasavvurni rivojlantirishga yordam bermaydi. Juda ko'k bolaning o'sishi va rivojlanishini sekinlashtiradi.

Binafsha rang sehr va hissiyotning rangi. Agar ko'k faqat orzularni ifodalasa, binafsha rang haqiqatdan butunlay voz kechishdir. Qizig'i shundaki, ayollar ko'pincha homiladorlik paytida binafsharangni afzal ko'rishni boshlaydilar. Bu ularning hayotidagi jiddiy o'zgarishlar bilan bog'liq. Haqiqatdan qochish, orzularga berilish, mo'jizalarni kutish - bularning barchasi homilador ayollar uchun odatiy holdir. Lekin ehtiyot bo'lish kerak, binafsha rangdan ko'p ham foydalanish tavsiya etilmaydi. Bu nafaqat bolaning, balki kattalarning ham qobiliyatlarini ro'yobga chiqarishga imkon bermaydi.

Yashil rang boladagi salbiy his-tuyg'ularni yo'qotishga yordam beradi. Hatto bolalar yashil xonada yaxshi uxlaydi. Bu rang klostrofobik bolalarga foydali ta'sir ko'rsatadi. Biroq, ekranda yashil rangning ustunligi bolada xudbinlikni rivojlantirishi mumkin. Doimiy ravishda juda yashil ichki makonda bo'lgan bola hech qanday sababsiz kasal bo'lib qoladi - bu klassik yashil rangga tegishli.

December, 30th 2021

Pushti rang (qizilning nozik soyasi) bolalarda sezgirlikni rivojlantiradi, tajovuzkorlikni kamaytiradi. U tinchlantiradi, kayfiyatni yaxshilaydi, qulaylik tuyg'usini uyg'otadi. Pushti rangni yoqtiradigan bola odatda do'stona, sezgir, xotirjam, kamdan-kam hollarda injiq, zo'ravonlik va shafqatsizlikni qabul qilmaydi. Soya qanchalik yumshoq bo'lsa, pushti rang bola uchun shunchalik foydali bo'ladi. Kadrda pushti oq rang bilan birlashtirilishi yaxshi, sababi juda ko'p pushti rang bolada beparvolikni, nima bo'lishidan qat'iy nazar rozi bo'lish istagini rivojlantiradi. Bunday bola ko'pincha o'z kuchini ortiqcha baholaydi va u va'da qilgan hamma narsani bajara olmaydi.

Qizil rang harakatsiz bolalar uchun yaxshi. Bu faollikni oshiradi, asab tizimini qo'zg'atadi, Har qanday holatda, juda ko'p qizil bo'lmasligi kerak.

Apelsin farovonlik tuyg'usini uyg'otadi, u introvert bolalarga ko'proq muloqot qilish, tengdoshlari bilan muloqot qilishni osonlashtiradi va ota-onalari bilan munosabatlarda uyg'unlikni topishga yordam beradi. Issiq ranglar - to'q sariq, sariq, qizil - ishtahani oshiradi.

Shaftoli va ochiq jigarrang ranglar eng keng tarqalgan ichki ranglardan biri bo'lib, bu tasodif emas. Ular ko'zga tashlanmaydi, issiqlik va qulaylik hissi yaratadi.

Bir necha asrlar davomida kattalar va bolalar va o'smirlar ishtirokida tadqiqotlar olib borildi, chunki yoshi bilan odamlar rang tanlash qobiliyatini o'zgartiradilar.

R.Fransiya, M.Sent-Jorj va V.Uolton kabi olimlar, odatda, bolalarning rangga bo'lgan afzalliklari tug'ma degan xulosaga kelishadi. Va ularning tadqiqot natijalarida eng muhimi shundaki, bir yoshgacha bo'lgan bolalarning rang afzalligi irqi, millati yoki tug'ilgan joyi va yashash joyiga bog'liq emas. Bu keyinchalik, bola o'sib ulg'aygan sari, bolalar idrokining ijtimoiy-madaniy xususiyatlarga moslashishi sodir bo'ladi.

Uyg'un rang kombinatsiyalari bolalar miyasida qulay muhit yaratadi. Atrofdagi hech narsa bolalarning ko'zlari va miyasini bezovta qilmasligi, yorqin rang yoki dog'lar bo'lmasligi kerak. Bunga "Oltin tarvuz" ekranlashtirilgan ertakda neytral, yumshoq ranglardan foydalanilgan, qahramonlar ham ideallashtirilmagan, reallikka ancha yaqin.

"Oltin tarvuz" ertagi

Go'daklik davrida inson ruhiyati, to'g'rironi, inson u yoki bu rangni dekorativlar ta'sirida emas, balki teledasturlar va dizaynerlar haligacha ta'sir qila olmagan instinktlar asosida idrok etadi. Ammo shaxsning rivojlanishi bilan temperamentning xususiyatlari ochiladi, ma'lum bir rangni idrok etish o'zgaradi.

Bolalar o'rtasida bir necha asrlar davomida olib borilgan tadqiqotlar jarayonida tasdiqlangan xulosalar chiqarildi: G.Freeling va K.Auer, 4 yoshgacha bo'lgan bolalar qora va to'qranglardan boshqa barcha ranglarni afzal ko'rishlarini aniqladilar: "Biz bu yerda qora rangni ko'rmayapmiz, hech qanday tadqiqot bolalarning qora rangga bo'lgan sevgisini tasdiqlamadi, faqat uni rad etdi."

"Zumrad va qimmat" ertagi

E'tibor qilishimiz mumkin: "Zumrad va Qimmat" multfilmidagi tun qismi ham qop-qorong'u fonda berilmagan.

Ma'lumotlarga qaraganda, sog'lom inson olam haqidagi ma'lumotlarning taxminan 90% ni ko'rish orqali olar ekan. "Ko'rish predmetlarning shakl, hajm, rang hamda ularning o'zaro joylashish xususiyatlarini

December, 30th 2021

qabul qilish qobiliyatidir. Inson ko'rish orqali atrof-muhit haqidagi asosiy ma'lumotlarni oladi, uni muloqot jarayonida boshqa individ bilan o'zaro almashadi, tahlil qiladi.”¹

“Chiroq ko'targan mushuk” “Sehrli daraxt” “Ur to'qmoq”

Ranglar tabiatning kuchli mo'jizasi, har bir tanlangan rang bola ruhiyatiga kuchli ta'sir etuvchi vosita sanaladi. Ranglar nafaqat ijtimoiy-madaniy, estetik jihatdan, balki psixologik nuqtai nazardan ham ahamiyatga molikdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <https://www.printpeppermint.com/uz/how-many-colors-in-a-rainbow-wielding-color-in-design/>
2. https://uz.wikipedia.org/wiki/Bolalar_adabiyoti

¹ Populyarnaya meditsinskaya ensiklopediya.gl red.V.I.Pokrovskiy 3-e izd.-M.1991.C,229.